

Original Article

Comparison of Family Empowerment, Family Function and the Quality of Parent-child Relationship Among Normal and Gifted Students

Amir Qorbanpoor lafmejani ^{*1}, Jalaledin Badavam ²

1. Associate Professor of Counseling, Faculty of Literature and Humanities, University of Guilan, Rasht, Iran

2. MA in Family Counseling, Faculty of Literature and Humanities, University of Guilan, Rasht, Iran

*Corresponding Author: Amir Qorbanpoor lafmejani, E-mail: qorbanpoorlafmejani@guilan.ac.ir

Citation: Qorbanpoor lafmejani, A., & Badavam, J. (2024). Comparison of Family Empowerment, Family Function and the Quality of Parent-child Relationship Among Normal and Gifted Students. *Jrses*, 1(1), 58-78.

doi: [10.22034/jrses.2024.446218.1007](https://doi.org/10.22034/jrses.2024.446218.1007)

Received: 24 Dec 2024
Accepted: 12 March 2024

Keywords

family performance,
family
empowerment,
parent-child
relationship, gifted

ABSTRACT

Background and Aim: The purpose of the present study was to compare the empowerment of the family, the functioning of the family and the quality of the parent-child relationship in normal and gifted students of Gonbadkavus city.

Methods: The present research method was comparative. The statistical population was all 2695 boys' first high school students of Gonbad Kavus city. A total of 234 people (117 students from regular schools and 117 students from gifted schools) were selected as the sample size using simple random sampling. In order to collect data, the standard questionnaires of Koren family empowerment scale (1992), quality of parent-child relationship of Fine et al (1983) and family functioning of Epstein et al (1983) used. In order to analyze the data, multivariate analysis of variance was used by Spss software version 22.

Results: The results showed that the family empowerment and family function of normal students is better than that of gifted students. But the quality of the parent-child relationship of gifted students is better than normal students.

Conclusion: Based on the results of this research, it was determined that there is a difference between the empowerment of the family, the functioning of the family, and the quality of the parent-child relationship between gifted and normal students in Gonbad Kavus city.

Extended abstract

Introduction

Talented and intelligent people are a real treasure for countries around the world. Undoubtedly, the world owes to those who have this gift of intelligence. For this reason, talented and intelligent people were placed at the top of the priorities of developed countries (Al-Hadabi, 2010). Parent-child relationships are one of the most important factors affecting children's psychosocial development, which is very important, especially in families with children with special needs. Because the quality of these relationships in childhood lays the foundation for children's cognitive, social and emotional development (Abareshi et al. 2011). The quality of the parent-child relationship is related to primary cognitive functions such as the development of words, pro-social behaviors, self-management and social skills in children (Anderson, 2018). Another factor that affects the intelligence and academic status of students and is affected by it is their family's performance. Unlike earlier theories of giftedness that focused primarily on the individual, modern concepts of giftedness consider several external factors that influence the gifted child. These factors include expertise, non-cognitive abilities, chance and environment (AlSaleh, 2021). The results of parenting, education studies in general have shown that the family plays an important and positive role in the flourishing of talents and potentials of gifted children (Chan, 2005). A good parenting relationship can lead to the empowerment of families with children with special needs (Azizi et al, 2019). The empowerment of the family can be considered as a source of psychological and support in caring for children with special needs and diseases (Khalvati et al., 2014). Family empowerment is a research-based approach to increase family strength, enhance child development, and reduce the likelihood of child abuse and neglect (Boynton-Jarrett et al. 2018). Although pioneers in the field of students with special needs abroad have also paid attention to family conditions, the researches conducted in Iran have paid little attention to these variables, as if these students achieve high academic performance solely by relying on their innate ability or intelligence. According to the contents presented above, the current research also seeks to investigate this research problem, whether there is a difference between the ability of the family and family functioning and the quality of the parent-child relationship in gifted students and non-gifted school students?

Methods

The research method is causal-comparative. The statistical population of this research includes all the gifted and normal (non-gifted) students of the first secondary schools for boys in Gonbad Kavos city in 2018, whose number is equal to 2876 people, of which 181 are gifted students and 2695 are non-gifted students. Some of them are regular students. To determine the size of the sample, Karjesi and Morgan's table was used, which according to the sample table is 234 people, of which 117 are normal students (non-gifted) and 117 are gifted students. For sampling, cluster random sampling method was used for normal students and accessible sampling method was used for gifted students. After collecting the questionnaires and checking the correctness of answering them, a code was assigned to each questionnaire and it was entered into the SPSS 22 program. Descriptive and inferential statistical methods have been used to analyze the collected data. In order to determine the significance of the difference between the groups in each of the sub-components of family empowerment, family functioning and the quality of parent-child relationship, the multivariate analysis of variance (MANOVA) test was used. All analyzes were done using SPSS version 22.

Results

Table 1. The results of the MANOVA test to determine the difference between groups in the studied variables

variable	P	F	MS	Df	SS	(Δ^2)
Family function	0.003	7.72	2896.05	1	2896.05	0.039
Family empowerment	0.012	7.30	2651.16	1	2651.16	0.036
Father-child total score	0.018	6.57	893.26	1	893.26	0.024

Mather-child total score	0.000	7.18	1322.12	1	1322.12	0.026
--------------------------	-------	------	---------	---	---------	-------

According to the contents of Table 1, it can be concluded that the difference between the average scores between the studied groups in family functioning and family empowerment is significant. Therefore, according to the averages of these two groups, we conclude that the level of general performance and ability of the families of normal (non-gifted) students is higher than that of gifted students, but the gifted students are higher than the normal (non-gifted) students. Both fathers and mothers have a higher quality of parent-child relationship.

Conclusion

The current research was conducted with the aim of comparing family empowerment, family functioning and the quality of parent-child relationship between normal and gifted students in Gonbad Kavus city. The findings showed that family performance and family empowerment in the families of normal students were more and better than the families of gifted students. But the parent-child relationship in the families of gifted students was better compared to the families of normal students. As a possible explanation, we can point to the cultural conditions of families in recent years. In recent years, the majority of families attach great importance to the academic success of their children and spend a lot of money for their children in the hope of their success. It seems that the reason for this difference in normal families compared to gifted families is that the attention and focus that families with gifted children give to their children is a kind of normal behavior and not a special and privileged behavior. While in families with non-gifted children, these supportive behaviors are very visible and it is considered a very supportive behavior. For this reason, these families have valued these behaviors much higher in themselves compared to families with gifted children who have expressed these supportive behaviors towards their children for many years and did not consider this behavior far from expected and new.

Ethical considerations

Following the ethics of research

The principle of confidentiality was maintained in this research.

Financial sponsor

This study did not have a financial sponsor and the costs were covered by the authors.

Authors' contribution

Drafting, writing, review and editing of the original paper was done by Amir qorbanpoor Lafmejani. Data collection and analysis was performed by Jalaleddin Badavam. Also, the supervision of the research and the proposal of its subject was carried out by Amir qorbanpoor Lafmejani.

Conflict of interest

There is no conflict of interest between the authors and the Quarterly Journal of Research Strategies in Educational Sciences.

مقاله پژوهشی اصیل

مقایسه توانمندی خانواده، عملکرد خانواده و کیفیت رابطه والد-فرزند در دانش‌آموزان عادی و تیزهوش

امیر قربان پور لقمجانی^{۱*}، جلال الدین بادوام^۲

۱. دانشیار مشاوره، گروه علوم تربیتی و مشاوره، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه گیلان، رشت، ایران

۲. کارشناس ارشد مشاوره خانواده، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه گیلان، رشت، ایران

*نویسنده مسئول: امیر قربان پور لقمجانی، رایانامه: qorbanpoorlafmejani@guilan.ac.ir

ارجاع به مقاله: قربان پور لقمجانی، ا. و بادوام، ج. (۱۴۰۲). مقایسه توانمندی خانواده، عملکرد خانواده و کیفیت رابطه والد-فرزند در دانش‌آموزان عادی و تیزهوش. راهبردهای پژوهش در علوم تربیتی، ۱(۱)، ۷۸-۵۸.

doi: [10.22034/jrses.2024.446218.1007](https://doi.org/10.22034/jrses.2024.446218.1007)

دریافت: ۳ دی‌ماه ۱۴۰۲
پذیرش: ۲۲ اسفندماه ۱۴۰۲

کلمات کلیدی

عملکرد خانواده، توانمندی خانواده، رابطه والد - فرزند، تیزهوش

چکیده

زمینه و هدف: هدف پژوهش حاضر، مقایسه توانمندی خانواده، عملکرد خانواده و کیفیت رابطه والد - فرزند دانش‌آموزان عادی و تیزهوش شهر گنبد کاووس بود.

روش: روش پژوهش حاضر علی مقایسه‌ای بود. جامعه آماری شامل تمامی دانش‌آموزان متوسطه اول پسرانه شهر گنبد کاووس به تعداد ۲۶۹۵ بود. تعداد ۲۳۴ نفر (۱۱۷ نفر از دانش‌آموزان مدارس عادی و ۱۱۷ نفر از دانش‌آموزان مدارس تیزهوش) به عنوان حجم نمونه و به روش نمونه‌گیری تصادفی ساده انتخاب شدند. جهت گردآوری داده‌ها از پرسش‌نامه‌های استاندارد توانمندی خانواده کورن (۱۹۹۲)، کیفیت رابطه والد-فرزند (۱۹۸۳) و عملکرد خانواده اپشتاین و همکاران (۱۹۸۳) و به منظور تحلیل داده‌ها، از آزمون تحلیل واریانس چندمتغیره در نرم افزار SPSS22 استفاده شد.

یافته‌ها: یافته‌ها نشان داد توانمندی خانوادگی و عملکرد خانواده دانش‌آموزان عادی نسبت به دانش‌آموزان تیزهوش بهتر است؛ اما کیفیت رابطه والد-فرزند دانش‌آموزان تیزهوش نسبت به دانش‌آموزان عادی مطلوب‌تر است.

نتیجه‌گیری: بر اساس نتایج این پژوهش مشخص شد که بین توانمندی خانواده، عملکرد خانواده و کیفیت رابطه والد - فرزند دانش‌آموزان تیزهوش و عادی شهر گنبد کاووس تفاوت معناداری وجود دارد.

مقدمه

نیروی محرکه توسعه اجتماعی و اقتصادی دولت‌های مدرن عمل می‌کند. در یک جامعه با فناوری پیشرفته، علاقه به شناسایی و به کار بستن توانایی‌های هوشی جوانان افزایش قابل توجهی یافته است. تیزهوشی یا سرآمد بودن، سطح بالایی از رشد در هر یک از توانایی‌های افراد است. آن‌ها منبع ویژه‌ای هستند که اساس رقابت و پتانسیل کشور را تشکیل می‌دهند. از

افراد با استعداد و تیزهوش، گنج واقعی برای کشورهای سراسر جهان هستند. بدون شک دنیا مدیون کسانی است که از این موهبت تیزهوشی برخوردارند؛ به همین دلیل، افراد با استعداد و تیزهوش در رأس اولویت‌های کشورهای توسعه‌یافته قرار گرفتند. برعکس، بسیاری از کشورهای در حال توسعه این گنج را هدر می‌دهند (الحدبی^۱، ۲۰۱۰). پتانسیل هوشی به عنوان

۱. Al-Hadabi

(۲۰۲۱)، سیتیل و اوزکوبات^۷ (۲۰۲۰)، ریتکوتی و همکاران^۸ (۲۰۱۶)، نینکوف^۹ (۲۰۲۰) به مقایسه تفاوت‌های فردی، شخصیتی و روانی دانش‌آموزان تیزهوش و غیرتیزهوش پرداخته‌اند. این در حالی است که وجه افتراق دو گروه تیزهوش و عادی فقط موارد روان‌شناختی نیست و عوامل دیگری متأثر و اثرگذار از این شرایط می‌باشد که نیازمند توجه و بررسی است. لذا عوامل مؤثر بر یادگیری و پیشرفت تحصیلی متناسب با تیزهوشی دانش‌آموزان، بسیار گسترده و وسیع است و شناسایی این عوامل در رفع مشکلات و نارسایی‌ها در سیستم آموزشی مهم است (نریمانی و همکاران، ۱۳۹۲).

به نظر می‌رسد که بخشی از این تفاوت‌ها به شرایط خانوادگی و عملکردی اعضای خانواده و نوع رابطه اعضای خانواده مربوط می‌شود و این نکته در پژوهش‌های انجام‌شده در ایران کمتر مورد توجه قرار گرفته است. عوامل خانوادگی زیادی بر هوش و وضعیت تحصیلی دانش‌آموزان با نیازهای ویژه تأثیر می‌گذارد و از وضعیت تحصیلی چنین دانش‌آموزانی متأثر می‌شود که از جمله این عوامل می‌توان به رابطه والد-فرزندی اشاره کرد (قربان‌پور لقمجانی و همکاران، ۱۴۰۲). مشخص شده است که نگرش‌ها و رویکردهای والدینی و شخصیت آن‌ها دارای تأثیر معنادار در انگیزش و پیشرفت تحصیلی کودکان تیزهوش است (راف^{۱۰}، ۲۰۲۱). لذا والدین این کودکان نیاز به آموزش بیشتری برای چگونگی تعامل با این فرزندان دارند؛ زیرا نتایج نشان داد والدینی که آموزش تیزهوشی و چگونگی تعامل با این افراد را ندیده بودند، در باورهای غیرمنطقی نسبت به والدین آموزش‌دیده نمره بالاتری کسب کردند. علاوه بر آموزش، سطح تحصیلات والدین نیز بر باورهای غیرمنطقی تأثیر معناداری داشت (اوگورلو و کاهرامان^{۱۱}، ۲۰۱۸). روابط والد-کودک یکی از مهم‌ترین عوامل مؤثر بر رشد روانی-اجتماعی کودکان است که به خصوص در خانواده‌های دارای فرزندان با نیازهای ویژه، از اهمیت بسیاری برخوردار است؛ زیرا این روابط در سال‌های کودکی اساس رشد شناختی، اجتماعی و هیجانی فرزندان را پایه‌گذاری می‌کند (ابارشی و همکاران، ۲۰۱۱). کیفیت رابطه والد-فرزندی^{۱۲} با کارکردهای شناختی اولیه از جمله رشد کلمات، رفتارهای جامعه‌یاری، خودمدیریتی و

این جهت کشورهای پیشرفته سعی می‌کنند با فراهم کردن فناوری‌های آموزشی نوین، آموزشی هدفمند برای دانش‌آموزان تیزهوش داشته باشد و یک محیط آموزشی غنی و منحصر به فرد و منعطف ایجاد کنند که باعث رشد استقلال و توانایی خودآموزی آن‌ها می‌شود (رودنکو و همکاران^۱، ۲۰۲۱). کودکان و نوجوانان تیزهوش از سطوح بالایی از ظرفیت ذهنی، خلاقیت، استعداد هنری و توانایی رهبری بهره می‌برند یا در یک رشته تحصیلی خاص نسبت به همتایان خود برتری قابل ملاحظه‌ای دارند. کنجکاو بودن و فکر کردن به افراد برتر و با استعداد سابقه طولانی دارد و قدمت آن به دو هزار سال پیش باز می‌گردد. به عبارت دیگر، احتمالاً به زمانی برمی‌گردد که انسان در ابتدا علاقه‌مند به درک دلیل متفاوت بودن افراد بوده است. در واقع، توانایی‌های زیاد و اثربخشی فراوان افراد مستعد کمک می‌کند تا راه حل‌های مناسبی برای مسائل بشردوستانه در سطح جهانی پیدا شود و علم، فناوری، هنر، فرهنگ و ادبیات رشد و توسعه یابند (جنابادی و همکاران، ۲۰۱۵).

امروزه توجه به تنوع یکی از چالش‌هایی است که هر متخصص آموزش با آن مواجه است. به طور سنتی، مفهوم "توجه به تنوع آموزشی" فقط بر افراد دارای معلولیت متمرکز شده است؛ با این حال، در طول سال‌های اخیر، توجه به تنوع به سایر گروه‌های دانش‌آموزان با نیازهای ویژه، از جمله کسانی که توانایی‌های فکری و هوشی بالایی دارند معطوف شده است (گارسیا-مارتینز و همکاران^۲، ۲۰۲۱). با توجه به اهمیت دانش‌آموزان و به‌خصوص این قشر از دانش‌آموزان یعنی دانش‌آموزان تیزهوش در آینده کشور، ضرورت دارد تا به شرایط و عوامل اثرگذار و متأثر از این دانش‌آموزان توجه شود و آن‌ها را از این منظر با دانش‌آموزان غیر تیزهوش مقایسه کرد. نکته قابل‌توجه این است که در پژوهش‌هایی که به مقایسه دانش‌آموزان تیزهوش و غیر تیزهوش پرداخته می‌شود عمدتاً به تفاوت‌های فردی و روانی و شخصیتی پرداخته می‌شود. به‌عنوان مثال، تحقیقات یعقوبی و همکاران (۱۳۹۸)، تورتاب^۳ (۲۰۱۵)، جنابادی و همکاران (۲۰۱۵)، لیتستر و روبرتز^۴ (۲۰۱۱)، عبدالله‌عباسی و همکاران (۲۰۲۱)، اصغری و اسکندی (۱۳۹۸)، هوگوین و همکاران^۵ (۲۰۱۲)، کازینو گارسیا و همکاران^۶

7. Chitil and Ozkubat

8. Ritchotte et al

9. Ninkov

10. Ruf

11. Ogurlu & Kahraman

12. Child- Parent Relationship

1. Rudenko et al

2. Garcia-Martínez et al

3. Tortop

4. Litster & Roberts

5. Hoogeveen et al

6. Casino-García et al

رفتارهای فرزندان اثر می‌گذارد. به نظر می‌رسد که والدین تأثیر معناداری بر فرزندان تیزهوش خود دارند. یافته‌ها نشان می‌دهد که نگرش‌ها و رویکردهای والدین تأثیر معناداری بر انگیزه و پیشرفت تحصیلی کودکان تیزهوش دارد (کاکاوند و همکاران، ۲۰۱۷). پژوهش‌ها نشان داده‌اند مادران دارای فرزندان تیزهوش استرس والدگری بیشتری را تجربه می‌کنند که این استرس در عملکرد خانواده نمایان می‌شود، لذا این والدین نیاز به آموزش در زمینه تربیت این فرزندان دارند (بیشاپ^۷، ۲۰۱۲). شکوری و همکاران (۱۳۹۴) نشان دادند که خودنظم‌بخشی، ویژگی‌های شخصیتی و عملکرد خانواده در دانش‌آموزان دختر تیزهوش، با هوش متوسط و هنرستانی به نفع تیزهوش‌ها تفاوت دارد. به نظر می‌رسد محیط‌های خانوادگی محبت‌آمیز، حمایت‌کننده و محترمانه برای توسعه مهارت‌های بین فردی و شایستگی و روابط با همسالان برای افراد تیزهوش مهم است (اولزوسکی-کوبیلیوس و همکاران^۸، ۲۰۱۴). دانش‌آموزان تیزهوش در صورتی که از حمایت و مشارکت خانواده برخوردار نباشند خودپنداره، نگرش به معلم و راهبردهای یادگیری دچار آسیب خواهد شد (گیلار-کوربی و همکاران^۹، ۲۰۱۹). قمری و خوش‌کام (۱۳۹۰) در تحقیق خود به این نتیجه رسیدند که ارتباط مثبتی بین عملکرد خانواده و کیفیت زندگی دانشجویان وجود دارد. نجفی و همکاران (۱۳۹۴) در پژوهش خود نشان داده است که بین انگیزش پیشرفت تحصیلی با عملکرد خانواده و مؤلفه‌های آن، رابطه مثبت معنادار وجود دارد. محمدی‌فر و همکاران (۱۳۹۵) در پژوهش خود به این نتیجه رسیدند که عملکرد خانواده و خودکارآمدی، سازگاری دانش‌آموزان را پیش‌بینی می‌کند. به‌طور کلی نتایج مطالعات نشان می‌دهد که عملکرد خانواده به‌طور معناداری مرتبط با سازگاری فردی، اجتماعی و تحصیلی دانش‌آموزان است.

رابطه والد - فرزندی خوب می‌تواند به توانمندی خانواده‌های دارای فرزندان با نیازهای ویژه منجر شود (عزیزی و همکاران، ۲۰۱۹). توانمندی خانواده می‌تواند به‌عنوان منبع روانی و حمایتی در مراقبت از کودکان با نیازها و بیماری‌های خاص به‌حساب آید (خلوتی و همکاران، ۱۳۹۳). توانمندی خانواده یک رویکرد مبتنی بر تحقیقات برای افزایش قوت خانواده، تقویت رشد کودک و کاهش احتمال سوء استفاده و

مهارت‌های اجتماعی در کودکان ارتباط دارد (اندرسون، ۲۰۱۸). رابطه والد-فرزندی با پیامدهای اجتماعی، تحصیلی و هیجانی کودکان ارتباط دارد. رابطه کودک با والدین مبنایی را برای سایر روابط بین فردی پایه‌ریزی می‌کند (دریسکول^۱، ۲۰۱۱). رابطه والد-فرزندی ویژگی‌های شخصیتی فرزندان و سبک‌های مقابله‌ای و نیز تاب‌آوری آن‌ها را افزایش می‌دهد (ذاکری و همکاران، ۲۰۱۰). رابطه والد-فرزندی مهم‌ترین رابطه‌ای است که فرد در طول زندگی تجربه می‌کند (پوپوف^۲، ۲۰۱۵). برانجی (۲۰۱۸)^۳ نیز رابطه والد-فرزندی را مهم‌ترین رابطه‌ای می‌داند که افراد در طول دوران زندگی تجربه می‌کنند. تحقیق عزیزی و همکاران (۱۳۹۷) نشان داد که آموزش رابطه والد - فرزندی می‌تواند منجر به بهبود این مؤلفه در خانواده‌های دارای فرزند بیش‌فعال و متعاقباً توانمندی این خانواده‌ها شود. شمسی‌زاده و همکاران (۱۴۰۱) نیز نشان دادند کیفیت رابطه والد - فرزندی با اعتیاد به تلفن همراه در دانش‌آموزان تیزهوش رابطه‌ای منفی دارد. نتایج پژوهش خان‌زاده و کوتنایی (۱۳۹۶) نشان می‌دهد که انسجام خانواده و تعامل والد-فرزند می‌تواند ۵۲ درصد حرمت خود دانش‌آموز را پیش‌بینی کند. همچنین ساداتی فیروزآبادی و ملتفت (۱۳۹۶) در پژوهش خود دریافتند که سلامت روان دانش‌آموزان تیزهوش متأثر از سبک‌های والدگری خانواده و ارضای نیازهای روان‌شناختی است.

از دیگر عواملی که بر هوش و وضعیت تحصیلی دانش‌آموزان تأثیر می‌گذارد و از آن اثر می‌پذیرد، عملکرد خانواده^۴ آن‌ها است. برخلاف نظریات قبلی درباره تیزهوشی که عمدتاً بر شخص متمرکز بود، مفاهیم مدرن از تیزهوشی چندین عامل خارجی را در نظر می‌گیرند که بر کودک تیزهوش تأثیر می‌گذارد. این عوامل شامل تخصص، توانایی‌های غیرشناختی شانس و محیط است (الصالح، ۲۰۲۱). نتایج در مطالعات فرزندپروری، آموزش و پرورش به‌طور کلی نشان داده‌اند که خانواده نقش مهم و مثبتی در شکوفایی استعدادها و پتانسیل‌های کودکان تیزهوش دارد (چان^۵، ۲۰۰۵). داشتن نگرش دموکراتیک و مدارا در والدین با کودکان تیزهوش باعث افزایش عملکرد تحصیلی، عزت نفس، رفاه و روابط بین اعضای خانواده می‌شود (بیلدیز و آلتای^۶، ۲۰۲۱). روان‌شناسان معتقدند عملکرد والدین و رفتارهای آن‌ها در خانواده بر افکار، عواطف و

6. Yildiz & Altay

7. Bishop

8. Olszewski-Kubilius et al

9. Gilar-Corbi et al

1. Driscoll

2. Popov

3. Branje

4. Family performance

5. Chan

تحقیق خود به این نتیجه رسید که اجرای روش‌های آموزشی مبتنی بر توانمندسازی که با مشارکت و محوریت فرد و خانواده انجام می‌شود، می‌تواند خودکارآمدی فرد را بهبود بخشد و منجر به ارتقاء کیفیت زندگی نوجوانان مبتلا به دیابت شود. همان‌طور که مشاهده می‌شود، تحقیقات گذشته‌ای که به بررسی و مقایسه دانش‌آموزان تیزهوش و غیر تیزهوش پرداخته‌اند عمدتاً متغیرهای فردی، شخصیتی و روانی اثرگذار بر این دودسته از دانش‌آموزان را مورد توجه قرار داده‌اند و به تفاوت‌های خانوادگی از جمله توانمندی خانواده این دو گروه از دانش‌آموزان کمتر پرداخته‌اند. این در حالی است که در بررسی این دو گروه نمی‌توان شرایط و امکانات خانوادگی این دو دسته از دانش‌آموزان را مورد غفلت قرار داد. اگرچه پیشگامان حوزه دانش‌آموزان با نیازهای ویژه در خارج از کشور به شرایط خانوادگی نیز توجه کرده‌اند، اما پژوهش‌هایی که در ایران صورت گرفته به این متغیرها توجه کمی کرده‌اند؛ گویی که این دانش‌آموزان صرفاً با اتکا به توانایی ذاتی یا هوش خود به عملکردهای تحصیلی بالا می‌رسند. با توجه به مطالبی که در بالا ارائه شد پژوهش حاضر نیز به دنبال بررسی این مسئله پژوهشی است که آیا توانمندی خانواده و عملکرد خانوادگی و کیفیت رابطه والد-فرزندی در دانش‌آموزان تیزهوش با دانش‌آموزان مدارس غیر تیزهوش تفاوت وجود دارد؟

روش

روش پژوهش حاضر از نوع علی-مقایسه‌ای است؛ جامعه آماری این پژوهش شامل تمامی دانش‌آموزان تیزهوش و عادی (غیر تیزهوش) مدارس متوسطه اول پسرانه شهر گنبد کاووس در سال ۱۳۹۸ است که تعداد آن‌ها برابر با ۲۸۷۶ نفر می‌باشد؛ از این تعداد ۱۸۱ نفر دانش‌آموز تیزهوش و ۲۶۹۵ نفر از آن‌ها دانش‌آموز عادی می‌باشند. برای تعیین حجم نمونه، از جدول کرجسی و مورگان استفاده شده است که بر اساس این جدول، نمونه برابر ۲۳۴ نفر می‌باشد که از این تعداد ۱۱۷ نفر دانش‌آموز عادی (غیر تیزهوش) و ۱۱۷ نفر دانش‌آموز تیزهوش است. روش نمونه‌گیری برای دانش‌آموزان عادی، تصادفی خوشه‌ای و برای دانش‌آموزان تیزهوش در دسترس (هدفمند) بود. اجرای پژوهش بدین صورت بود که پس از اخذ معرفی نامه از دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه گیلان، به اداره آموزش و پرورش شهرستان گنبد کاووس مراجعه شد؛ پس از انجام کارهای اداری،

غفلت از کودک است (بوینتون-جارت و همکاران^۱، ۲۰۱۸). افشاری و همکاران (۱۳۹۴) نشان دادند که وجود شبکه اجتماعی قدرتمند در یک خانواده با سبک زندگی خانواده توانمند همبستگی مثبت و معناداری دارند. توانمندی خانواده فرایندی پویا، مثبت، تعاملی و اجتماعی است که در ارتباط با دیگران شکل می‌گیرد (والین و ایدوال، ۲۰۰۶) و نگرش، دانش و رفتار خانواده را در حوزه ارتباط با فرزند، سیستم خدمات و جامعه شرح می‌دهد (خلوتی و همکاران، ۱۳۹۳). پژوهش‌ها نشان می‌دهند که توانمندی خانواده و دریافت خدمات خانواده‌محور بر کاهش مشکلات رفتاری کودکان تأثیر دارند (گریوز و شلتون، ۲۰۰۷). برای مثال پژوهش ویس و همکاران (۲۰۱۲) نشان داد که هرچه توانمندی والدین بیشتر باشد، مشکلات روانی مربوط به داشتن کودک اوتیسم در آن‌ها کمتر خواهد بود.

توانمندی خانواده را می‌توان به عنوان چارچوبی تعریف کرد که رشد سالم تک تک اعضای خانواده را ارتقاء می‌دهد، توانایی اعضای خانواده را برای به اشتراک گذاشتن یک نظام ارزشی به عنوان یک گروه دارای تعاملات هماهنگ و آشنا، تسهیل می‌کند و به تعامل آرام با خویشاوندان و سیستم‌های اجتماعی کمک می‌کند (جین و آهن^۲، ۲۰۱۹). خانواده‌های توانمند ظرفیتی دارند که به اعضای مجموعه توان رشد، تغییر و سازگاری می‌دهد (دانیشمن و تیفیک^۳، ۲۰۱۴). فلسفه مبتنی بر توانمندی، یک باور مهم و نگرشی فراگیر است که در آن فرض می‌شود تمام خانواده‌ها توانمندی‌هایی دارند که می‌توانند در رفع نیازهایشان، برای به انجام رساندن اهدافشان و برای افزایش سلامت اعضای خانواده آن‌ها را تقویت کنند و مورد استفاده قرار دهند. در الگوهای مبتنی بر توانمندی، پیامدها تنها بر حل مشکلات و نیازهای فوری متمرکز نیستند، بلکه بر اکتساب دانش، مهارت‌ها و توانایی‌هایی که از مشکلات بعدی جلوگیری خواهند کرد، افزایش ثبات خانواده، توانا ساختن والدین برای تربیت فرزندانشان و افزایش رشد شخصی اعضای خانواده متمرکز هستند (کونولی و کونولی^۴، ۲۰۱۴). خلوتی و همکاران (۱۳۹۰) در تحقیق خود به این نتیجه رسیدند که همبستگی زیادی بین میزان تحصیلات و درآمد والدین و توانمندی خانواده وجود دارد و توانمندی خانواده، نگرش خانواده را در حوزه ارتباط خانواده با فرزند، سیستم خدمات و جامعه شرح می‌دهد. که می‌تواند به‌عنوان منبع روانی حمایت از کودکان مبتلا به بیماری و ناتوانی‌های پیشرفته به حساب بیاید. سرگزی شاد (۱۳۹۵) در

3. Danişman & Tiftik

4. Conoley & Conoley

1. Boynton-Jarrett et al

2. Jin & Ahn

ابزار پژوهش

پرسش‌نامه توانمندی خانواده (FES)^۱

این پرسش‌نامه توسط کورن و همکاران در سال ۱۹۹۲ ساخته شد و دارای ۳۴ گویه و ۳ خرده مقیاس خانواده (۱۲ سؤال)، سیستم‌های خدماتی (۱۲ سؤال) و اجتماعی/سیاسی (۱۰ سؤال) می‌باشد. این پرسش‌نامه در ابتدا به منظور ارزیابی توانمندی والدینی که فرزندان مبتلا به ناتوانی‌های حسی دارند به کار می‌رفت. نمره‌گذاری به صورت طیف لیکرت ۵ درجه‌ای است که برای گزینه‌های "کاملاً غلط"، "بسیار غلط"، "تا حدی درست"، "بسیار درست" و "کاملاً درست" به ترتیب امتیازات یک تا ۵ در نظر گرفته می‌شود. نمره کل مقیاس بین ۳۴ تا ۶۸ نشان‌دهنده توانمندی ضعیف خانواده، نمره بین ۶۸ تا ۱۰۲ بیانگر توانمندی متوسط خانواده و نمره بالاتر از ۱۰۲ به معنای توانمندی قوی خانواده است. به عبارت دیگر، نمرات بالاتر نشان‌دهنده توانمندی بیشتر خانواده است (کورن و همکاران^۲، ۱۹۹۲). در مطالعه که توسط کورن و همکاران بر روی ۴۴۰ نفر از والدین دارای کودک مبتلا به اختلالات عاطفی و رفتاری انجام شد، همسانی درونی ابزار را برای هر یک از خرده مقیاس‌ها (اجتماعی $\alpha = 0/88$ ، سیستم خدمات $\alpha = 0/87$ و خانواده $\alpha = 0/88$) مطلوب گزارش شد. پایایی بازآزمایی برای هر یک از سه خرده مقیاس (خانواده $0/83$ ، سیستم خدمات $0/77$ و اجتماعی $0/85$) نیز مناسب بود. اعتبار سازه مقیاس نیز از تحلیل عاملی ارزیابی شد که از سطوح و ابعاد چارچوب مفهومی حمایت کرد (مقدم و اسماعیل پور، ۱۳۹۶). مقیاس مذکور توسط خلوتی و همکاران (۱۳۹۳) ابتدا به فارسی و سپس با تکنیک برگشت ترجمه مجدداً به انگلیسی برگردانده شده و مورد ارزیابی قرار گرفت. آن‌ها این پرسش‌نامه را از طریق مصاحبه فردی با ۲۸ مادر دارای کودک مبتلا به فنیل کتونوریا تکمیل و ابهامات موجود در عبارات را رفع کردند. در تحقیق آن‌ها آلفای کرونباخ کل مقیاس $0/91$ بود و برای خرده مقیاس‌های خانواده، سیستم خدماتی و اجتماعی به ترتیب $0/83$ ، $0/88$ و $0/63$ به دست آمد. در این پژوهش آلفای کرونباخ کل مقیاس $0/81$ بود و خرده مقیاس‌های خانواده، سیستم خدماتی و اجتماعی $0/76$ ، $0/81$ و $0/72$ به دست آمد.

پرسش‌نامه عملکرد خانواده (FAD)

این پرسش‌نامه دارای ۶۰ گویه است و برای سنجیدن عملکرد خانواده بر اساس الگوی مک‌مستر، تدوین شده است این ابزار

معرفی‌نامه‌ای از اداره آموزش و پرورش برای اجرای پرسش‌نامه در مدارس اخذ شد و سپس با مراجعه به مدارس در طی دو هفته کاری (از اول اردیبهشت ۹۸ تا ۱۶ اردیبهشت ۹۸) پرسش‌نامه‌ها اجرا شد. برای انتخاب نمونه از بین دانش‌آموزان عادی ابتدا فهرست تمامی مدارس تهیه و از بین تعداد ۱۲ مدرسه عادی، ۵ مدرسه انتخاب شد و پس از مراجعه به مدارس از طریق نمونه‌گیری تصادفی از تعداد کلاس‌های هر مدرسه یک کلاس انتخاب شد. برای انتخاب دانش‌آموزان تیزهوش نیز با توجه به اینکه شهرستان گنبد کاووس یک مدرسه فرزندان دوره اول دارد، نمونه‌گیری از همان مدرسه انجام شد و از ۹ کلاس موجود، پنج کلاس انتخاب و پرسش‌نامه‌ها توزیع شد. ملاک انتخاب نمونه از بین دانش‌آموزان شهرستان این بوده که در یکی از پایه‌های هفتم، هشتم و نهم متوسطه در حال تحصیل باشند. بیماری‌های جسمی یا روان‌شناختی که مانع پاسخ‌گویی به پرسش‌نامه‌ها باشد، نداشته باشند؛ همچنین با توجه به محدودیت پژوهشگر در مراجعه به مدارس دخترانه، ملاک دیگر مذكر بودن دانش‌آموز می‌باشد. ملاک خروج از تحقیق هم عدم تکمیل پرسش‌نامه‌ها یا تکمیل ناقص پرسش‌نامه‌ها است.

به منظور تجزیه و تحلیل داده‌های جمع‌آوری شده از روش‌های آمار توصیفی و استنباطی استفاده شده است به طوری که برای توصیف داده‌های جمع‌آوری شده از جداول توزیع فراوانی، میانگین، انحراف استاندارد و در آمار استنباطی به منظور تعیین معناداری تفاوت میان گروه‌ها (دانش‌آموزان تیزهوش و عادی (غیر تیزهوش)) در هر یک از زیر مؤلفه‌های توانمندی خانواده، عملکرد خانواده و کیفیت رابطه والد-فرزندی (پدر-فرزندی و مادر-فرزندی) از آزمون تحلیل واریانس چند متغیری (MANOVA) استفاده گردید. قبل از تحلیل استنباطی پیش‌فرض‌های لازم از جمله نرمال بودن توزیع متغیرها، همگنی واریانس‌ها، عدم وجود داده‌های پرت، هم‌خطی بین متغیرهای وابسته، همگنی شیب رگرسیون، عدم وجود همبستگی خطی چندگانه و همسانی ماتریس واریانس کوواریانس با استفاده از آزمون‌های مربوطه تحلیل شدند. از آزمون‌های یاد شده در تحلیل کمی داده‌ها به منظور تأیید پیش‌فرض‌های تحلیل واریانس مورد استفاده قرار گرفت. تمامی تحلیل‌های صورت گرفته در این مطالعه با استفاده از برنامه SPSS نسخه ۲۲ انجام شد.

^۲ . koren et al

^۱ . Family Empowerment Scale

بود، به طور معناداری از هم تفاوت داشت که این مطلب نشان‌دهنده اعتبار افتراقی این پرسش‌نامه است. همچنین پژوهش دیگری بر روی بزرگسالان سالمند (۶۱ تا ۶۷ ساله) نشان داد که نمرات این آزمون با نمرات مقیاس سازگاری زناشویی لاک و والاس همبستگی معناداری دارد که این موضوع بیانگر اعتبار همزمان آزمون است (راستکار و همکاران، ۱۳۹۴).

پرسش‌نامه کیفیت رابطه والد- فرزند (PCRS)^۱

جهت سنجش رابطه والدین با فرزندان از پرسش‌نامه رابطه والد-فرزند ساخته مارک‌ای فاین، مورلند و شوبل (۱۹۸۳) استفاده شد. این پرسش‌نامه شامل ۴۸ گویه (۲۴ گویه برای رابطه با پدر و ۲۴ گویه برای رابطه با مادر) است که دو صورت دارد یکی برای سنجیدن رابطه فرزند با پدر و یکی هم برای سنجیدن رابطه با مادر. هر دو فرم مقیاس یکسان است، به جز اینکه کلمه "پدر" و "مادر" عوض می‌شوند. خرده‌مقیاس‌های فرم پدر عبارت هستند از: عاطفه مثبت، آمیزش پدران، ارتباط و گفت و شنود و خشم؛ خرده‌مقیاس‌های فرم مادر عبارت‌اند از عاطفه مثبت، سردرگمی نقش، همانند سازی و ارتباط یا گفت و شنود. مقیاس تعامل والد-فرزند با ضریب آلفای ۰/۸۹ تا ۰/۹۴ برای خرده‌مقیاس‌های مربوط به پدر و نیز آلفای کلی ۰/۹۶ و ضرایب آلفای ۰/۶۱ (همانند سازی) تا ۰/۹۴ برای خرده‌مقیاس مربوط به مادر و نیز آلفای کلی ۰/۹۶ است که نشانگر همسازي درونی بالای این ابزار است (خداکرمی و همکاران، ۱۳۹۸). در پژوهشی که پرهیزگار و همکاران (۱۳۸۸) انجام دادند، ضرایب پایایی محاسبه شده برای پرسش‌نامه فرم پدر برابر با ۰/۹۳ و برای فرم مادر ۰/۹۲ بوده است که نشان دهنده همسانی درونی خوبی است. آلفای کرونباخ در این پژوهش برای خرده‌مقیاس‌های پدر ۰/۷۶ تا ۰/۸۳ و همچنین برای خرده‌مقیاس‌های مادر ضریب آلفای ۰/۷۱ تا ۰/۸۳ است. و ضریب آلفای کلی نیز ۰/۷۸ می‌باشد.

یافته‌ها

در این بخش متغیرهای جمعیت شناختی میزان درآمد و سطح تحصیلات والدین بررسی شد. نتایج به تفکیک گروه‌ها و متغیرها در جدول ۱ نشان داده شده است.

در سال ۱۹۸۳ توسط اپشتاین و همکاران تهیه شده است. برای افزایش روایی ۷ عبارت به سه مقیاس از نسخه ۵۳ ماده‌ای اولیه آن اضافه شده است که برای اندازه‌گیری ابعاد مدل مک مستر از کارکرد خانواده یعنی حل مسئله، ارتباط، نقش‌ها، پاسخ‌دهی عاطفی، آمیختگی عاطفی و کنترل رفتار ساخته شده است و یک ارزیابی از کارکرد کلی نیز به دست می‌دهد. بنابراین دارای ۷ خرده‌مقیاس است. آزمودنی برای هر ماده یکی از گزینه‌های کاملاً موافقم، موافقم، مخالفم یا کاملاً مخالفم (به ترتیب ۱ تا ۴) را انتخاب می‌کند. مطابق با فرم اصلی، هر یک از اعضای خانواده که بیش از ۱۲ سال داشته باشد، می‌تواند این پرسش‌نامه را تکمیل کند (راستکار محمدی‌پور و حسنی، ۱۳۹۴). زیرمقیاس‌های پرسش‌نامه عملکرد خانواده شامل ۱- حل مسئله (۶ عبارت)، ۲- روابط (۷ عبارت)، ۳- نقش‌ها (۹ عبارت)، ۴- پاسخ‌گویی اثربخش (۷ عبارت)، ۵- درگیری اثربخش (۸ عبارت)، ۶- کنترل رفتاری (۱۰ عبارت)، ۷- کارکرد کلی (۱۳ عبارت) است. برای به‌دست آوردن امتیاز مربوط به هر خرده‌مقیاس باید نمرات همه عبارات خرده‌مقیاس مورد نظر را با هم جمع کرده و بر تعداد عبارات خرده‌مقیاس، تقسیم شود. کسب نمره بالاتر نشانگر کارکرد ناسالم‌تر است. پایایی مربوط به همسانی درونی شش خرده‌مقیاس ابزار سنجش کارکرد خانواده بین ۰/۷۲ تا ۰/۸۳ گزارش شده است که بیانگر پایایی مطلوب خرده‌مقیاس‌های این آزمون است. همسانی درونی خرده‌مقیاس کارکرد کلی نیز ۰/۹۲ بوده است (راستکار و همکاران، ۱۳۹۴). این پرسش‌نامه در ایران توسط زاده‌محمدی و ملک خسروی (۱۳۸۵) هنجاریابی شده است. ضریب آلفای کرونباخ خرده‌مقیاس‌ها بدین شرح گزارش شده است: خرده‌مقیاس حل مسئله ۰/۷۲، خرده‌مقیاس ارتباط ۰/۷۰، خرده‌مقیاس نقش‌ها ۰/۷۱، خرده‌مقیاس آمیختگی عاطفی ۰/۷۳، خرده‌مقیاس پاسخ‌گویی عاطفی ۰/۷۱، خرده‌مقیاس کنترل رفتاری ۰/۶۶، خرده‌مقیاس کارکرد کلی ۰/۸۲ (راستکار و همکاران، ۱۳۹۴). علاوه بر آن نمرات ابزار سنجش عملکرد خانواده دانشجویان کالج و کسانی که یکی از بستگان (خواهر و برادر، فرزند، والد یا همسر) آن‌ها در بیمارستان روانی بستری

¹ parent- Child Relationship Survey (PCRS)

جدول ۱. فراوانی متغیرهای جمعیت شناختی به تفکیک گروه‌های پژوهشی

شاخص	گروه		متغیر
	دانش‌آموزان عادی	دانش‌آموزان تیز هوش	
میان درآمد	درصد	فراوانی	میان تحصیلات پدر
	درصد	فراوانی	
کمتر از ۱*	۰/۲۶	۳۰	بی سواد
بین ۱* تا ۲*	۰/۵۶	۶۵	دیپلم و زیر دیپلم
بالای ۲*	۰/۱۸	۲۰	لیسانس
میان تحصیلات مادر	۰/۰۲	۲	فوق لیسانس و بالاتر
	۰/۸۲	۹۵	بی سواد
	۰/۱۳	۱۵	دیپلم و زیر دیپلم
	۰/۰۳	۳	لیسانس
میان تحصیلات پدر	۰/۲۱	۲۵	فوق لیسانس و بالاتر
	۰/۷۳	۸۵	بی سواد
	۰/۰۶	۵	دیپلم و زیر دیپلم
	.	۰	لیسانس
۰/۲۴	۲۷	۰	فوق لیسانس و بالاتر
۰/۲۸	۳۳	۰	بی سواد
۰/۴۸	۵۷	۰	دیپلم و زیر دیپلم
۰/۲۴	۲۷	۰	لیسانس
۰/۲۸	۳۳	۰	فوق لیسانس و بالاتر

جدول ۲. آمار توصیفی متغیرهای عملکرد خانواده، توانمندی خانواده و کیفیت رابطه والد فرزندی را به تفکیک گروه‌های پژوهشی نشان می‌دهد.

مطابق با جدول ۱، در این پژوهش ۲۳۲ نمونه شامل، ۱۱۵ دانش‌آموز عادی (غیرتیزهوش) پسر با میانگین سنی $0/488 \pm$ و ۱۱۷ دانش‌آموز تیزهوش پسر با میانگین سنی $0/236 \pm$ و ۱۴/۲۳ سال و ۱۴/۳۵ سال بودند.

جدول ۲. آمار توصیفی زیر مولفه‌های عملکرد خانواده، توانمندی خانواده و کیفیت رابطه والد فرزندی به تفکیک گروه‌های پژوهشی

شاخص	گروه				متغیر
	دانش‌آموزان عادی		دانش‌آموزان تیز هوش		
میان درآمد	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار	میانگین	کل
	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار	میانگین	
عملکرد خانواده	۹/۸۰	۲/۷۸	۱۰/۱۵	۲/۶۸	۲/۷۳
	۱۳/۶۱	۳/۲۰	۱۳/۵۷	۳/۰۴	۳/۱۱
	۱۷/۷۷	۴/۰۷	۱۷/۹۸	۳/۲۹	۳/۶۹
	۱۴/۰۴	۳/۱۲	۱۳/۶۵	۲/۹۸	۳/۰۵
	۱۷/۱۱	۳/۵۳	۱۷/۴۷	۳/۰۴	۳/۲۹
	۱۹/۱۰	۴/۱۳	۱۸/۹۷	۳/۲۵	۳/۷۱
	۲۲/۹۹	۵/۵۱	۲۲/۴۱	۴/۶۲	۵/۰۸
توانمندی خانواده	۱۱۴/۴۳	۲۱/۶۰	۱۱۴/۲۰	۱۶/۸۶	۱۹/۳۱
	۵۰/۰۸	۷/۱۳	۴۹/۰۴	۶/۷۷	۶/۹۵
	۴۶/۴۵	۶/۹۳	۴۵/۳۸	۷/۰۲	۶/۹۸
	۳۶/۶۳	۶/۷۴	۳۵/۹۵	۷/۰۲	۶/۸۸
رابطه والد-فرزندی	۱۳۳/۱۷	۱۸/۶۸	۱۳۰/۳۸	۱۹/۴۰	۱۹/۰۶
	۱۹/۷۷	۳/۳۸	۲۰/۶۵	۲/۹۰	۳/۱۷
	۳۱/۶۸	۵/۶۲	۳۱/۶۹	۴/۶۸	۵/۱۵
	۲۶/۳۷	۵/۹۲	۲۶/۹۷	۵/۵۳	۵/۷۲
	۲/۳۹	۱/۶۹	۲/۷۲	۱/۵۶	۱/۶۳
۴۱/۰۹	۶/۰۹	۴۱/۷۹	۵/۴۱	۵/۷۵	

۴/۷۹	۱۹/۹۷	۴/۴۱	۱۹/۶۵	۵/۱۴	۲۰/۳۰	سردرگمی نقش
۲/۸۶	۱۴/۱۱	۲/۹۹	۱۳/۹۷	۲/۷	۱۴/۲۵	هماندسازی
۶/۶۷	۴۷/۸۱	۶/۵۰	۴۸/۶۵	۶/۷۶	۴۶/۹۷	ارتباط با گفت و شنود
۱۱/۶۶	۸۱/۱۳	۱۰/۷۱	۸۲/۰۳	۱۲/۵۴	۸۰/۲۱	نمره کلی پدر- فرزندی
۱۲/۹۹	۱۲۳/۳۴	۱۲/۲۴	۱۲۴/۰۶	۱۳/۷۳	۱۲۲/۶۱	نمره کلی مادر- فرزندی

نمرات دانش آموزان تیزهوش در ابعاد رابطه پدر- فرزندی، ابعاد عاطفه مثبت پدری، آمیزش پدرانه، ارتباط با گفت و شنود و خشم و در ابعاد عاطفه مثبت مادری، ابعاد ارتباط با گفت و شنود بیشتر از میانگین دانش آموزان عادی است. همچنین میانگین نمرات دانش آموزان عادی تنها در ابعاد رابطه مادر- فرزندی، ابعاد سردرگمی نقش و هماندسازی بیشتر از میانگین نمرات دانش آموزان تیزهوش است.

به منظور تعیین معنی داری تفاوت میان گروه‌ها (دانش آموزان تیزهوش و عادی) در هر یک از مؤلفه‌های عملکرد خانواده، توانمندی خانواده و کیفیت رابطه والد- فرزندی (پدر- فرزندی و مادر- فرزندی) از آزمون تحلیل واریانس چند متغیری (MANOVA) استفاده شد. قبل از تحلیل، پیش فرض‌های این روش مورد بررسی قرار گرفت و این پیش فرض‌ها برقرار بود. برای بررسی نرمال بودن متغیرها در دو گروه از آزمون کولموگروف- اسمیرنوف استفاده شد که در جدول ۳ نشان داده شده است.

همان‌طور که در جدول ۲ مشاهده می‌شود، نمره کلی عملکرد خانواده و ابعاد روابط، پاسخ‌گویی اثربخش، کنترل رفتار و کارکرد کلی بیشتر از میانگین دانش آموزان تیزهوش است. از سوی دیگر، میانگین دانش آموزان تیزهوش در ابعاد حل مسئله، نقش‌ها و درگیری اثربخش بیشتر از دانش آموزان عادی است. میانگین نمرات دانش آموزان عادی و تیزهوش شهر گنبد کاووس در متغیر توانمندی خانواده و ابعاد آن نشان می‌دهند که میانگین دانش آموزان عادی (غیر تیزهوش) در نمره کلی توانمندی خانواده و هر سه ابعاد خانواده، سیستم‌های خدماتی و اجتماعی/سیاسی بیشتر از میانگین دانش آموزان تیزهوش است. میانگین نمرات دانش آموزان عادی (غیر تیزهوش) و تیزهوش شهر گنبد کاووس در متغیر کیفیت رابطه والد-فرزندی (پدر- فرزندی و مادر- فرزندی) و ابعاد آن نشان می‌دهند که میانگین دانش آموزان تیزهوش در نمره کلی رابطه پدر-فرزندی و مادر- فرزندی بیشتر از میانگین دانش آموزان عادی (غیر تیزهوش) است. همچنین در بررسی ابعاد مرتبط با رابطه پدر- فرزندی و مادر- فرزندی مشاهده می‌شود که میانگین

جدول ۳. نتایج نرمال و غیر نرمال بودن نمره‌های زیر مؤلفه‌های عملکرد خانواده، توانمندی خانواده و کیفیت رابطه والد - فرزندی به تفکیک گروه

نتیجه	سطح معنی‌داری	گروه	متغیر
نرمال	۰/۶۸۹	عادی	عملکرد خانواده
نرمال	۰/۲۰۲	تیزهوش	
نرمال	۰/۴۳۶	عادی	
نرمال	۰/۲۰۳	تیزهوش	
نرمال	۰/۶۵۴	عادی	
نرمال	۰/۲۳۱	تیزهوش	
نرمال	۰/۷۶۰	عادی	
نرمال	۰/۴۵۶	تیزهوش	
نرمال	۰/۶۷۰	عادی	
نرمال	۰/۳۳۹	تیزهوش	
نرمال	۰/۲۰۰	عادی	
نرمال	۰/۲۰۵	تیزهوش	
نرمال	۰/۲۳۵	عادی	
نرمال	۰/۵۰۵	تیزهوش	
نرمال	۰/۲۰۰	عادی	نمره کلی عملکرد خانواده
نرمال	۰/۲۳۴	تیزهوش	
نرمال	۰/۲۰۱	عادی	

نرمال	۰/۲۰۲	تیزهوش			
نرمال	۰/۲۳۴	عادی	دانش آموزان	سیستم‌های خدماتی	
نرمال	۰/۲۰۰	تیزهوش			
نرمال	۰/۲۰۰	عادی	دانش آموزان	اجتماعی / سیاسی	
نرمال	۰/۲۰۰	تیزهوش			
نرمال	۰/۳۷۸	عادی	دانش آموزان	نمره کلی توانمندی خانواده	
نرمال	۰/۲۰۰	تیزهوش			
نرمال	۰/۴۳۱	عادی	دانش آموزان	عاطفه مثبت پدری	
نرمال	۰/۴۰۹	تیزهوش			
نرمال	۰/۵۴۹	عادی	دانش آموزان	آمیزش پدرانه	
نرمال	۰/۴۵۶	تیزهوش			
نرمال	۰/۰۷۲	عادی	دانش آموزان	ارتباط با گفت و شنود	
نرمال	۰/۲۰۷	تیزهوش			
نرمال	۰/۲۳۲	عادی	دانش آموزان	خشمت	رابطه والد-فرزندی
نرمال	۰/۳۳۲	تیزهوش			
نرمال	۰/۳۲۴	عادی	دانش آموزان	عاطفه مثبت مادری	
نرمال	۰/۹۹۹	تیزهوش			
نرمال	۰/۲۳۹	عادی	دانش آموزان	سردرگمی نقش	
نرمال	۰/۳۰۹	تیزهوش			
نرمال	۰/۳۲۱	عادی	دانش آموزان	همانندسازی	
نرمال	۰/۴۰۲	تیزهوش			
نرمال	۰/۴۲۱	عادی	دانش آموزان	ارتباط با گفت و شنود	
نرمال	۰/۲۰۹	تیزهوش			
نرمال	۰/۳۸۹	عادی	دانش آموزان	نمره کلی پدر-فرزندی	
نرمال	۰/۲۱۰	تیزهوش			
نرمال	۰/۲۳۱	عادی	دانش آموزان	نمره کلی مادر-فرزندی	
نرمال	۰/۳۴۸	تیزهوش			

همسانی ماتریس واریانس کوواریانس از آزمون ام-باکس استفاده شد و نتایج نشان داد که ماتریس‌های کوواریانس مشاهده شده در متغیرهای وابسته در گروه‌ها مساوی و همسان است. همچنین برای بررسی همگنی واریانس‌ها از آزمون لوین^۱ استفاده شد (جدول ۴).

نتایج آزمون در جدول ۳ نشان می‌دهد که هیچ کدام از متغیرها در هیچ یک از دو گروه معنی‌دار نشده است ($P > 0.05$)، بنابراین پیش فرض نرمال بودن در مورد تمامی متغیرها در هر دو گروه تیزهوش و عادی رعایت شده است و استفاده از آزمون‌های پارامتریک بلا مانع می‌باشد. همچنین برای بررسی

جدول ۴. نتایج آزمون لوین در مورد پیش فرض همگنی واریانس‌های دو گروه در متغیرهای مورد مطالعه

متغیر	F	Df ₁	Df ₂	P
حل مسئله	۰/۰۲۷	۱	۲۳۰	۰/۸۷۰
روابط	۲/۱۴۴	۱	۲۳۰	۰/۱۴۴
نقش‌ها	۲/۰۵۸	۱	۲۳۰	۰/۱۵۶
پاسخ‌گویی اثربخش	۰/۱۶۷	۱	۲۳۰	۰/۶۸۴

عملکرد خانواده

۰/۳۱۳	۲۳۰	۱	۱/۰۲۱	درگیری اثربخش	
۰/۳۴۵	۲۳۰	۱	۲/۸۱۹	کنترل رفتار	
۰/۰۸۰	۲۳۰	۱	۳/۰۸۵	کارکرد کلی	
۰/۰۹۸	۲۳۰	۱	۱/۳۱۲	نمره کلی عملکرد خانواده	
۰/۶۵۵	۲۳۰	۱	۰/۱۸۸	خانواده	توانمندی خانواده
۰/۸۷۵	۲۳۰	۱	۰/۰۲۵	سیستم‌های خدماتی	
۰/۶۵۰	۲۳۰	۱	۰/۲۰۷	اجتماعی / سیاسی	
۰/۸۸۳	۲۳۰	۱	۰/۰۲۲	نمره کلی توانمندی خانواده	
۰/۱۰۸	۲۳۰	۱	۲/۶۰۶	عاطفه مثبت پدری	رابطه والد-فرزندی
۰/۱۸۷	۲۳۰	۱	۱/۷۵۳	آمیزش پدرانه	
۰/۶۴۴	۲۳۰	۱	۰/۲۱۴	ارتباط با گفت و شنود	
۰/۹۳۲	۲۳۰	۱	۰/۰۰۷	خشیم	
۰/۳۱۸	۲۳۰	۱	۱	عاطفه مثبت مادری	
۰/۱۳۶	۲۳۰	۱	۲/۲۴۴	سردرگمی نقش	
۰/۳۹۳	۲۳۰	۱	۰/۷۳۱	هماندسازی	
۰/۹۸۳	۲۳۰	۱	۰/۰۰۱	ارتباط با گفت و شنود	
۰/۰۹۵	۲۳۰	۱	۲/۸۱۷	نمره کلی پدر-فرزندی	
۰/۲۵۳	۲۳۰	۱	۱/۳۱۳	نمره کلی مادر-فرزندی	

بودن پیش فرض‌های انجام آزمون، می‌توان از آزمون تحلیل واریانس چند متغیری برای بررسی فرضیات استفاده کرد.

جدول ۴ نشان از عدم معنی‌داری آزمون لوین برای همه متغیرها در سطح ۰/۰۵ دارد ($P > ۰/۰۵$). بنابراین شرط همگنی واریانس‌های بین گروهی رعایت شده است. با توجه به برقرار

جدول ۵. آزمون معنی‌داری مانووا

مجزور اتا ^۱ (Δ^2)	P	df _E	Df	F	ارزش	آزمون
۰/۴۰۷	۰/۰۰۲	۲۱۳	۱۸	۴/۴۲۱	۰/۱۰۷	اثر پیلائی
۰/۴۰۷	۰/۰۰۲	۲۱۳	۱۸	۴/۴۲۱	۰/۸۹۳	لامبدای ویلکز
۰/۴۰۷	۰/۰۰۲	۲۱۳	۱۸	۴/۴۲۱	۰/۱۲۰	اثر هتلینگ
۰/۴۰۷	۰/۰۰۲	۲۳۱	۱۸	۴/۴۲۱	۰/۱۲۰	بزرگترین ریشه روی

^۱ Partial Eta Squared

تیزهوش و عادی حداقل در یکی از متغیرهای پژوهشی تفاوت معناداری وجود دارد؛ برای تعیین اینکه این تأثیر کلی در کدام متغیرها وجود دارد، نتایج تحلیل واریانس چند متغیری در جدول ۶ ارائه شده است.

با توجه به مطالب ارائه شده در جدول ۵، مشاهده می‌شود که اثر کلی گروه معنادار است، چراکه F مربوط به هر چهار آزمون با $(4/421)$ و با درجه آزادی (18) معنادار است. یعنی میان گروه

جدول ۶ نتایج آزمون مانووا برای تعیین تفاوت بین گروهی در متغیرهای مورد مطالعه

متغیر	SS	Df	MS	F	P	مجذور اتا (Δ^2)
نمره کلی عملکرد خانواده	۲۸۹۶/۰۵	۱	۲۸۹۶/۰۵	۷/۷۲	۰/۰۰۳	۰/۰۳۹
نمره کلی توانمندی خانواده	۲۶۵۱/۱۶	۱	۲۶۵۱/۱۶	۷/۳۰	۰/۰۱۲	۰/۰۳۶
نمره کلی پدر-فرزندی	۸۹۳/۲۶	۱	۸۹۳/۲۶	۶/۵۷	۰/۰۱۸	۰/۰۲۴
نمره کلی مادر-فرزندی	۱۳۲۲/۱۲	۱	۱۳۲۲/۱۲	۷/۱۸	۰/۰۰۰	۰/۰۲۶

جهت تأثیرگذاری بر متغیرهای پژوهش به‌عنوان کنترل‌گر وارد مدل شدند. اما این متغیرهای جمعیت شناختی تأثیری بر روند پژوهش بین گروه‌ها نداشتند.

بحث و نتیجه‌گیری

تحقیق حاضر با هدف مقایسه توانمندی خانواده، عملکرد خانواده و کیفیت رابطه والد-فرزند دانش‌آموزان عادی و تیزهوش شهر گنبد کاووس انجام شد. اولین یافته تحقیق حاضر این بود که بین توانمندی خانوادگی در دانش‌آموزان تیزهوش و عادی به نفع دانش‌آموزان عادی تفاوت وجود دارد. این نتایج نشان می‌دهد که توانمندی خانوادگی دانش‌آموزان عادی نسبت به دانش‌آموزان تیزهوش بهتر است. همچنین در بررسی ابعاد مرتبط با توانمندی خانوادگی ملاحظه می‌شود که در ابعاد خانواده و اجتماعی/سیاسی تفاوت معنی‌داری در سطح $0/05$ وجود دارد. این نتایج با پژوهش خلوتی و همکاران (۱۳۹۰)، سرگزی شاد (۱۳۹۵) ناهمسو می‌باشد. در همین رابطه سرگزی شاد (۱۳۹۵) در تحقیق خود به این نتیجه رسیدند که اجرای روش‌های آموزشی مبتنی بر توانمندسازی که با مشارکت و محوریت فرد و خانواده انجام می‌شود می‌تواند خودکارآمدی نوجوانان را بهبود بخشد و منجر به ارتقای کیفیت زندگی نوجوانان شود. همچنین خلوتی و همکاران (۱۳۹۰) نتیجه رسیدند که همبستگی بالایی بین میزان تحصیلات و درآمد والدین و توانمندی خانواده وجود دارد. توانمندی خانواده، نگرش خانواده را در حوزه ارتباط خانواده با فرزند، سیستم خدمات و جامعه شرح می‌دهد که می‌تواند به عنوان منبع روانی حمایت از کودکان مبتلا به

مطابق با جدول ۶ چنین استنباط می‌شود که تفاوت میانگین نمرات بین گروه‌های مورد مطالعه در عملکرد خانواده $(F=7/72)$ در سطح $P<0/05$ معنی‌دار است؛ بنابراین میزان عملکرد کلی خانواده دانش‌آموزان عادی نسبت به دانش‌آموزان تیزهوش بالاتر است. مطابق مندرجات جدول ۶ چنین استنباط می‌شود، تفاوت میانگین نمرات بین گروه‌های مورد مطالعه در توانمندی خانواده $(F=7/30)$ در سطح $P<0/05$ معنی‌دار است. بنابراین میزان توانمندی کلی خانواده دانش‌آموزان عادی نسبت به دانش‌آموزان تیزهوش بالاتر است.

از سوی دیگر، تفاوت میانگین نمرات بین گروه‌های مورد مطالعه در رابطه پدر-فرزندی $(F=6/57)$ در سطح $P<0/05$ معنی‌دار است. هم‌چنین در رابطه مادر-فرزندی $(F=7/18)$ در سطح $P<0/05$ معنی‌دار است. بنابر این یافته‌ها، دانش‌آموزان تیزهوش نسبت به دانش‌آموزان عادی (غیر تیزهوش) به میزان بیشتری از کیفیت رابطه والد-فرزندی چه از طرف پدران و چه مادران برخوردار می‌باشند.

به‌طور کلی نتایج به‌دست آمده از جدول ۶ نشان می‌دهد که بین دو گروه در توانمندی خانواده‌ها، عملکرد خانواده‌ها و کیفیت رابطه والد-فرزندی (پدر-فرزندی و مادر-فرزندی) تفاوت معناداری وجود دارد، لذا فرضیه اصلی تحقیق (بین دانش‌آموزان تیزهوش و دانش‌آموزان عادی (غیر تیزهوش) از نظر توانمندی خانواده، عملکرد خانواده و کیفیت رابطه والد-فرزندی تفاوت معنی‌داری وجود دارد. همچنین عوامل مداخله‌گر سن، جنس، درآمد خانوار و سطح تحصیلات والدین

قمری و خوش کام (۱۳۹۰)، نجفی و همکاران (۱۳۹۴)، محمدی فر و همکاران (۱۳۹۵) ناهمسو است.

قمری و خوش کام (۱۳۹۰) در پژوهشی با عنوان «بررسی رابطه عملکرد خانواده اصلی و کیفیت زندگی در بین دانشجویان» ارتباط مثبتی بین عملکرد خانواده و کیفیت زندگی دانشجویان مشاهده شده است. این ارتباط مثبت برای کیفیت زندگی دانشجویان به این معنا بوده که هر چه کارایی خانواده بالاتر باشد با نتایج مثبت برای دانشجویان همراه است و برعکس اختلال در کارکرد خانواده، کیفیت زندگی نامطلوب را در پی خواهد داشت. یعنی عملکرد خانواده بیشتر شود، کیفیت زندگی هم بیشتر می شود. لذا عملکرد مطلوب خانواده می تواند بین دانش آموزان تفاوت ایجاد کند.

طبق نتایج پژوهش های قبلی هرچه کارایی خانواده بیشتر شود، نتایج مثبتی به همراه دارد ولی در این تحقیق عملکرد خانواده در دانش آموزان عادی بالاتر از خانواده دانش آموزان تیزهوش است. عملکرد خانواده که در پژوهش مورد نظر بررسی شد به ارتباط تبادل موثر، گسترده، روشن و مستقیم اطلاعات در خانواده اشاره می کند، وظایف شامل اموری است که برای فراهم کردن منابع (خوراک، پوشاک، سرپناه)، پرورش و حمایت، رشد مهارت های زندگی و حفظ و اداره سیستم خانواده، مثلاً اداره خانه، کارهای مربوط به حیات، صورت حساب ها، مسائل بهداشتی، قدرت و تصمیم گیری) مربوط می شود. پاسخدهی عاطفی راهکارهای اعضای خانواده برای دادن پاسخ هیجانی مناسب چه احساسات مثبت (لذت، عشق، توجه، مهربانی، محبت) و چه منفی (غمگینی، افسردگی، ترس، خشم) را می سنجد (راستکار و همکاران، ۱۳۹۴) که در این خرده مقیاس ها، خانواده دارای فرزندان عادی و تیزهوش دارای تفاوت هستند. به نظر می رسد در خانواده های دانش آموزان تیزهوش به نیازهای دیگر دانش آموز اهمیت کمتری داده می شود و بیشتر روی درس و نمره آن ها تمرکز وجود دارد و به این صورت کارایی این خانواده کم می شود؛ در نتیجه این فرضیه پژوهش با یافته های پژوهش های قبلی ناهمسو می باشد.

نجفی و همکاران (۱۳۹۴) در پژوهش خود نشان داده اند که بین انگیزش پیشرفت تحصیلی با کارایی خانواده و مؤلفه های آن، حرمت خود، برون گرایی و خودکارآمدی رابطه مثبت معنادار وجود دارد. یعنی اگر عملکرد خانواده بیشتر شود، انگیزش پیشرفت تحصیلی افزایش می یابد؛ با توجه به ارتباط عملکرد خانواده و انگیزش پیشرفت تحصیلی، می توان انتظار داشت دانش آموزانی که عملکرد خانواده آنان بهتر است

اختلالات متابولیک و ناتوانی های پیشرفته به حساب بیاید. خانواده ها دارای منابعی هستند که می تواند آن ها را به توانمندی برساند. اعضای خانواده خصوصیات، وظایف و تجربه هایی دارند که خانواده می تواند به عنوان یک گروه به آن ها متکی باشد. در دیدگاه توانمندی محور، خانواده ها برای حل مشکلات به درمان مراجعه می کنند ولی تأکید روی تجارب و قابلیت هایی است که هر یک از اعضای خانواده از گذشته با خود دارند و یا اینکه می توانند آن ها را توسعه دهند. در این پژوهش، توانمندی خانواده در دانش آموزان عادی در مقایسه با تیزهوشان بالاتر بوده است. البته به عنوان یک تبیین احتمالی می توان به شرایط فرهنگی خانواده ها در سال های اخیر اشاره کرد. در گذشته خانواده های دارای فرزندان تیزهوش برای فرزندان خود بسیار هزینه می کردند و آن ها را به انواع کلاس های فوق برنامه می فرستادند و از این حیث بین خانواده های دارای فرزندان تیزهوش و خانواده های دارای فرزندان غیر تیزهوش تفاوت وجود داشت. اما در سال های اخیر اکثریت خانواده ها برای موفقیت تحصیلی فرزندان خویش اهمیت بسیار زیادی می دهند و به امید موفقیت فرزندان شان هزینه های بسیاری برای فرزندان می کنند. به نظر می رسد دلیل این تفاوت در خانواده های عادی نسبت به تیزهوش این است که توجه و تمرکز که خانواده های دارای فرزندان تیزهوش به فرزندان خویش می کنند به دلیل پیشینه فرهنگی بسیار زیادی که این رفتار را برای این خانواده ها تجویز نموده، نوعی رفتار عادی جلوه می کند نه رفتاری ویژه و ممتاز. در حالی که در خانواده های دارای فرزند غیر تیزهوش این رفتارهای حمایتی بسیار به چشم می آید و رفتاری بسیار حمایتگرانه قلمداد می شود. به همین دلیل این خانواده ها این رفتارها را در درون خود بسیار بالاتر ارزش گذاری کرده اند؛ در مقابل خانواده های دارای فرزند تیزهوش که سالیان متمادی این رفتارهای حمایتی را نسبت به فرزندان ابراز نموده خیلی این رفتار را دور از انتظار و جدید قلمداد نکرده است.

یافته دیگر تحقیق این بود که بین عملکرد خانوادگی در دانش آموزان تیزهوش و عادی به نفع دانش آموزان عادی تفاوت وجود دارد. نتایج نشان می دهد که عملکرد خانوادگی دانش آموزان عادی نسبت به دانش آموزان تیزهوش بهتر است. همچنین در بررسی ابعاد مرتبط با عملکرد خانوادگی ملاحظه می شود که در ابعاد حل مسئله، پاسخگویی اثربخش و کارکرد عملی تفاوت معنی داری در سطح ۰/۰۵ وجود دارد. این نتایج با پژوهش با پژوهش شکوری و همکاران (۱۳۹۴)،

یکی از نظریات روان‌شناسی مثبت‌نگر است استفاده کرد (کونولی و کونولی، ۲۰۱۴). این نظریه با استمداد از چند فرضیه از جمله فرضیه‌های گسترش، ایجاد، ابطال، تاب‌آوری و بالندگی به بحث پیرامون هیجان‌های مثبت می‌پردازد. وقتی هیجان‌های مثبت خزانه تفکر- عمل لحظه‌ای را گسترش می‌دهد، با گذشت زمان منابع تقویتی و شخصی گوناگونی ساخته و پرداخته می‌شوند. این منابع عبارت‌اند از منابع جسمانی، اجتماعی، فکری، ذهنی و روان‌شناختی که از مؤلفه‌های منابع روان‌شناختی می‌توان به خوش‌بینی و تاب‌آوری اشاره نمود. هرچند هیجان‌های مثبتی که به ایجاد این منابع منجر می‌شوند موقتی‌اند اما منابع شخصی حاصل از آن‌ها پایدارند و افراد می‌توانند در موقعیت‌های مشکل‌ساز آتی از این منابع استفاده کنند. در واقع ابراز هیجان‌های مثبت خود نوعی مقابله هیجان‌مدار است که می‌تواند میزان تحمل فرد و تاب‌آوری وی را افزایش دهد. در همین رابطه و درباره اثرات هیجان‌های مثبت، تحقیقات نتایج تحسین برانگیزی را ارائه نمودند. به طور اخص، تحقیقات نشان دادند که ظرفیت ناشی از هیجان‌های مثبت، روابط اجتماعی، رفتار سالم، توانایی مقابله و سیستم‌های ایمنی افراد را تسهیل می‌کند. احساسات مکرر شادکامی و هیجان‌های مثبت، استرس، تصادفات و نرخ خودکشی‌ها را کاهش می‌دهد و تعهد فرد را نسبت به ارزش‌ها و رشد شخصیت افزایش می‌دهد. این افراد شادتر خواهند بود و افراد شادتر، انسان دوستی، مهربانی و رفتارهای خیرخواهانه بیشتری از خود نشان می‌دهند. عواطف مثبت از سوء مصرف مواد و مشکلات مرتبط با نوشیدن الکل جلوگیری می‌کند (کونولی و کونولی، ۲۰۱۴).

این مطالعه از نوع مقایسه‌ای و پرسش‌نامه‌های خود گزارشی بوده و بنابر این از هرگونه استنباط علی در مورد این یافته‌ها باید خودداری شود. با توجه به اینکه افراد شرکت‌کننده در این پژوهش از یک جنس بودند، تعمیم نتایج به هر دو جنس باید با احتیاط صورت گیرد. پیشنهاد می‌شود این پژوهش در بین پسران و دختران مقایسه شود. پژوهش به صورت طولی انجام و نتایج آن با نتایج این پژوهش مقایسه گردد. به برنامه ریزان و سیاست‌گذاران آموزش و پرورش پیشنهاد می‌شود تا تربیتی اتخاذ نمایند که آموزش توانمندی، عملکرد و کیفیت رابطه والد-فرزند از همان دوره ابتدایی آغاز و تا انتهای تحصیلی تقویت شود.

ملاحظات اخلاقی

پیروی از اصول اخلاقی پژوهش

در زمینه انگیزش پیشرفت تحصیلی نیز بهتر عمل کنند و پیشرفت تحصیلی بهتری داشته باشند. لذا این انگیزش و پیشرفت تحصیلی می‌تواند بهبود نمرات تحصیلی دانش‌آموزان و تیزهوشی آن‌ها را در پی داشته باشد که با فرضیه مورد نظر پژوهش همخوانی ندارد. در مقابل کارایی و عملکرد خانواده افراد عادی، چون به همه نیاز یا اکثر نیازهای فرزندان خود توجه دارند بیش‌تر می‌شود و متعاقباً انگیزش آن‌ها بهبود می‌یابد و انگیزش بالا، پیشرفت تحصیلی را به دنبال دارد و اگر هم نمرات بالایی نگرفتند، استرس و فشاری از طرف خانواده روی آن‌ها نیست، ولی در خانواده‌های دارای فرزندان تیزهوش، کارایی خانواده آن‌ها ممکن است مختل و متمرکز بر درس و فعالیت‌های درسی شود لذا ممکن است دانش‌آموز انگیزش خود را از دست بدهد ولی به‌خاطر فشار و شرایطی که برایش فراهم شده، پیشرفت تحصیلی خود را حفظ می‌کند تا جزء دانش‌آموزان تیزهوش باشد. پس این فرضیه با نتایج پژوهش که گفته می‌شود کارایی خانواده باعث انگیزش و پیشرفت تحصیلی بیشتر می‌شود، ناهمسو است.

یافته سوم تحقیق حاضر نشان داد بین کیفیت رابطه والد-فرزندی در دانش‌آموزان تیزهوش و عادی به نفع دانش‌آموزان تیزهوش تفاوت وجود دارد. یعنی بین کیفیت رابطه والد-فرزندی دانش‌آموزان تیزهوش و عادی شهر گنبد کاووس تفاوت معنی‌داری در سطح $0/05$ وجود دارد ($P < 0/05$). کیفیت رابطه والد-فرزندی دانش‌آموزان تیزهوش نسبت به دانش‌آموزان عادی (غیر تیزهوش) بهتر است. همچنین در بررسی ابعاد مرتبط با کیفیت رابطه والد-فرزندی ملاحظه می‌شود که در ابعاد عاطفه مثبت پدری، ارتباط با گفت و شنود، عاطفه مثبت مادری، سردرگمی نقش، همانندسازی و ارتباط با گفت و شنود تفاوت معنی‌داری در سطح $0/05$ وجود دارد. این نتایج با پژوهش‌های عزیزی و همکاران (۱۳۹۷)، شمسی زاده و همکاران (۱۴۰۱) خان‌زاده و کوتنایی (۱۳۹۶) و ساداتی و همکاران (۱۳۹۶) همسو می‌باشد.

براساس نتایج پژوهش‌های گذشته می‌توان گفت که ارتباط‌های تعاملی و عاطفی بین فرزندان و والدین، انتظارها و پاسخ‌های آینده فرزندان را تشکیل می‌دهد؛ والدینی که قادر هستند روابط مثبت را با فرزندان خود حفظ کنند، رشد اجتماعی فرزندان را تسهیل کرده و این توانایی را دارند تا رفتارهای ناسازگارانه فرزندان را کاهش دهند.

در رابطه با تفاوت رابطه والد-فرزندی در تیزهوشان و دانش‌آموزان عادی، می‌توان از نظریه ساخت و گسترش که

- on New Researches in Industrial Engineering and Management. Tehran. [in persian]. <https://scholar.conference.ac:443/index.php/download/file/3191>.
- Al-Hadabi, A. S. D. (2010). Yemeni basic education teachers' perception of gifted students' characteristics and the methods used for identifying these characteristics. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 7, 480-487. <http://dx.doi.org/10.1016/j.sbspro.2010.10.065>
- AlSaleh, A., Alabbasi, A. A., Ayoub, A. E., & Hafsyah, A. (2021). The effects of birth order and family size on academic achievement, divergent thinking, and problem finding among gifted students. *Journal for the Education of Gifted Young Scientists*, 9(1), 67-73. <http://dx.doi.org/10.17478/jegys.864399>
- Anderson, R. E. (2018). And still WE rise: Parent-child relationships, resilience, and school readiness in low-income urban Black families. *Journal of Family Psychology*, 32(1), 60. <https://doi.org/10.1037/fam0000348>
- Asghari, F., & Eskandari, N. (2020). Comparison of General health, Personality Traits and Academic Self-efficacy in Pre-university Students of Normal Schools and Academics. *Family and Health*, 10(2), 108-127. <https://doi.org/20.1001.1.23223065.1399.10.2.8.6>
- Azizi, A., fatehizade, M., ahmadi, A., jazayeri, R., & isanejad, O. (2019). Discovering the pathologies of subsystems in families with children with attention deficit hyperactivity disorder and survey the effectiveness of child parent relationship therapy on discovered problems and empowerment of these families, a mixed method study. *Psychology of Exceptional Individuals*, 8(32), 69-100. [in persian]. <https://doi.org/10.22054/jpe.2019.31239.1759>
- Bishop, B. D. (2012). Parenting stress in mothers of gifted and typical children. در پژوهش حاضر سعی بر آن بود که از نظر جسمی و روان شناختی هیچ آسیبی شرکت کنندگان در پژوهش را تهدید نکند. همچنین به همه مسئولین اداره آموزش و پرورش شهرستان گنبد کاووس و مسئولین مدارس و هممنظور دانش آموزان و خانواده های آن ها این اطمینان داده شد که این اطلاعات به صورت محرمانه نزد پژوهشگر تا اتمام پژوهش محفوظ خواهد ماند.
- حامی مالی**
این پژوهش حامی مالی نداشته است.
- مشارکت نویسندگان**
پیش نویس، نگارش، بررسی، ویرایش نسخه اولیه و نهایی و پیشنهاد عنوان تحقیق توسط امیر قربان پور لقمجانی انجام و کار تحت نظارت و سرپرستی ایشان انجام شده است و گردآوری و تجزیه و تحلیل داده ها توسط جلال الدین بادوام انجام شد.
- تعارض منافع**
بین نویسندگان پژوهش حاضر هیچ گونه تعارض منافی وجود ندارد.
- منابع**
- Abareshi, Z., Tahmasian, K., Mazaheri, M. A., & Panaghi, L. (2009). The impact of psychosocial Child Development training program, done through improvement of mother-child interaction, on parental self-efficacy and relationship between mother and child under three. *Journal of Research in Psychological Health* 3(3),49-58. <https://doi.org/20.1001.1.20080166.1388.3.3.5.5>
- Abdulla Alabbasi, A. M., A. Ayoub, A. E., & Ziegler, A. (2021). Are gifted students more emotionally intelligent than their non-gifted peers? A meta-analysis. *High Ability Studies*, 32(2), 189-217. <https://doi.org/10.1080/13598139.2020.1770704>
- Afshari, Sajjad, Hissari, Mohammad Reza, Karimif Milad (2014). Investigating the cohesive and strong social network of the family on the lifestyle of the empowered family, a case study: students of non-profit universities in the holy city of Mashhad. International Conference

- Education* 16.6 (2020): 296-312. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1279901.pdf>.
- Danişman, I. G., & Tiftik, N. (2014). Measuring family strengths and capabilities: Reliability and validity of the Turkish version of the Family Functioning Style Scale. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 114, 346-350. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2013.12.709>
- Driscoll, K., & Pianta, R. C. (2011). Mothers' and Fathers' Perceptions of Conflict and Closeness in Parent-Child Relationships during Early Childhood. *Journal of Early Childhood & Infant Psychology*, (7). <https://psycnet.apa.org/record/2013-00755-001>.
- García-Martínez, I., Gutiérrez Cáceres, R., Luque de La Rosa, A., & León, S. P. (2021). Analysing educational interventions with gifted students. Systematic Review. *Children*, 8(5), 365. <https://doi.org/10.3390/children8050365>.
- Gilar-Corbi, R., Veas, A., Miñano, P., & Castejón, J. L. (2019). Differences in personal, familial, social, and school factors between underachieving and non-underachieving gifted secondary students. *Frontiers in psychology*, 10, 2367. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2019.02367>
- Graves, K. N., & Shelton, T. L. (2007). Family empowerment as a mediator between family-centered systems of care and changes in child functioning: Identifying an important mechanism of change. *Journal of Child and Family Studies*, 16, 556-566. <https://doi.org/10.1007/s10826-006-9106-1>
- Hossein khazadeh, A. A., & Mirzaei, F. (2017). The role of family cohesion and parent-child interaction in explanation students' self-esteem. *The Journal of New Thoughts on Education*, 13(1), 115-136. [in persian].
- MA in Psychological Studies. Edmonton, Alberta. <https://era.library.ualberta.ca/items/c5166676-4a9a-4add-9eaa-89950c8624d1>.
- Boynton-Jarrett, R. & Flacks, J. (2018). Strengths-based Approaches to Screening Families for Health-Related Social Needs in the Healthcare Setting. Washington, DC. <https://ctc-ri.org/portal/sites/default/files/2019-05/2018-A%20strengths-based%20approach%20to%20screening.pdf>.
- Branje, S. (2018). Development of parent-adolescent relationships: Conflict interactions as a mechanism of change. *Child development perspectives*, 12(3), 171-176. <https://doi.org/10.1111/cdep.12278>
- Chan, D. W. (2005). Self-perceived creativity, family hardiness, and emotional intelligence of Chinese gifted students in Hong Kong. *Journal of Secondary Gifted Education*, 16(2-3), 47-56. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ698315.pdf>.
- Casino-García, A. M., Llopis-Bueno, M. J., & Llinares-Insa, L. I. (2021). Emotional intelligence profiles and self-esteem/self-concept: An analysis of relationships in gifted students. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(3), 1006. <https://doi.org/10.3390/ijerph18031006>
- Conoley, C. W., & Conoley, J. C. (2014). *Positive psychology and family therapy: Creative techniques and practical tools for guiding change and enhancing growth*. John Wiley & Sons. <https://www.amazon.com/Positive-Psychology-Family-Therapy-Techniques/dp/047026277X>.
- Çitil, Mahmut, and Ufuk Özkubat. "The Comparison of the Social Skills, Problem Behaviours and Academic Competence of Gifted Students and Their Non-Gifted Peers." *International Journal of Progressive*

- <http://childmentalhealth.ir/article-۱-۴۰۲-fa.html>.
- Koren, P. E., DeChillo, N., & Friesen, B. J. (1992). Measuring empowerment in families whose children have emotional disabilities: A brief questionnaire. *Rehabilitation Psychology*, 37(4), 305-321. <https://doi.org/10.1037/h0079106>
- Litster, K., & Roberts, J. (2011). The self-concepts and perceived competencies of gifted and non-gifted students: A meta-analysis. *Journal of Research in Special Educational Needs*, 11(2), 130-140. <https://doi.org/10.1111/j.1471-3802.2010.01166.x>
- Mohammadyfar, M. A., Kazemi, S., & Zarei Matekolaee, E. (2017). The role of students' family function and self-efficacy in social adjustment. *Journal of School Psychology*, 5(4), 117-131. <http://dx.doi.org/10.22098/jsp.2017.515>
- moghadam L, Esmaillopour K.(2018). Comparison of Family Empowerment between Patients with Relapse and Patients with Sustained Maintenance Treatment. *etiadjpajohi* 11 (44) :75-90. <http://etiadjpajohi.ir/article-1-1557-fa.html>.
- najafi, M., Dehshiri, G., Mohamdi Far, M. A., Dabiri, S., & Jafari, N. (2015). The Effect of Family Function, Self-Esteem, Self-Efficacy and Personality Type on Prediction of Academic Achievement Motivation. *The Journal of New Thoughts on Education*, 11(2), 9-32. [in persian]. <https://doi.org/10.22051/jontoe.2015.1873>
- Ninkov, I. (2020). Education policies for gifted children within a human rights paradigm: a comparative analysis. *Journal of Human Rights and Social Work*, 5, 280-289. <https://doi.org/10.1007/s41134-020-00133-1>.
- Olszewski-Kubilius, P., Lee, S. Y., & Thomson, D. (2014). Family environment and social development in gifted students. *Gifted Child* <https://doi.org/10.22051/jontoe.2015.1873>
- <https://doi.org/10.22051/jontoe.2017.14031.1673>
- Hoogeveen, L., van Hell, J. G., & Verhoeven, L. (2012). Social-emotional characteristics of gifted accelerated and non-accelerated students in the Netherlands. *British Journal of Educational Psychology*, 82(4), 585-605. <https://doi.org/10.1111/j.2044-8279.2011.02047>
- Jenaabadi, H., Marziyeh, A., & Dadkan, A. M. (2015). Comparing Emotional Creativity and Social Adjustment of Gifted and Normal Students. *Advances in Applied Sociology*, 5, 111-118. <http://dx.doi.org/10.4236/aasoci.2015.53010>
- Jin, B. K., & Ahn, H. Y. (2019). Factors influencing the happiness of late school-aged children: A focus on family strength and self-control. *Child Health Nursing Research*, 25(3), 245. <https://doi.org/10.4094/chnr.2019.25.3.245>
- Kakavand, A., Kalantari, S., Noohi, S., & Taran, H. (2017). Identifying the relationship of parenting styles and parent's perfectionism with normal students' and gifted students' perfectionism. *Independent Journal of Management & Production*, 8(1), 108-123 . <https://doi.org/10.14807/ijmp.v8i1.501>
- Khalvati M, Nafei A, Soltani M.(2014). The relation between family empowerment and metabolic control and adherence to treatment plans in children with phenylketonuria. *J Kermanshah Univ Med Sci*. 18(8):e74043. [in persian]. <https://doi.org/10.22110/jkums.v18i8.2019>.
- Khodakarami Janbaz F, Hossein Khanzadeh A A, Abolghasemi A.(2019). Quality of Parent-Child and Sibling Relationships in Families of Children with Symptoms of Oppositional Defiant Disorder. *J Child Ment Health*. 6 (1) :95-111.

- M. M. (2021). Modern technologies in working with gifted students. *Propositos y representaciones*, e818-e818. Doi: <http://dx.doi.org/10.20511/pyr2021.v9nSPE1.818>.
- Ruf, D. L. (2021). How parental viewpoint and personality affect gifted child outcomes. *Gifted Education International*, 37(1), 80-106. <https://doi.org/10.1177/0261429420946072>
- Shamsizadeh, E., Eftekhari Saadi, Z., Jayrvand, H., Bakhtiarpour, S., Makvandi, B. (2022). Evaluation of social well-being and emotional self-awareness based on the quality of relationship with parents due to smartphone addiction in high-intelligence students. *Journal of Pediatric Nursing*, 8(3), 16-26. [In persian]. <https://doi.org/10.22034/JPEN.8.3.16>
- Sabherwal, N. & et al. (2015). Study on occupational stress among faculty members in Higher Education Institutions. *Management Research*. 22(1): 12-31. https://www.sims.edu/assets/docs/5-SIMSJMR_Iss1_Paper3_Pg18-23.pdf
- Sadati Firoozabadi, S., & Moltafet, G. (2017). The mediating role of satisfying basic psychological needs on the relationship between parenting styles and mental health in gifted students. *Iranian Journal of Health Education and Health Promotion*, 5(3), 203-212. [in persian]. <https://doi.org/10.30699/acadpub.ijhehp.5.3.203>
- sargazi shad T, kerman saravi F, navidian A. (2018). Effect of the Family-Centered Empowerment Model on Quality of Life and Self-Efficacy in Adolescents With Type 1 Diabetes Referring to the Ali Asghar's Clinic in Zahedan, 2016. *Iranian Journal of Endocrinology and Metabolism* 19 (5) :330-339. <http://ijem.sbm.ac.ir/article-1-2276-fa.html>.
- Quarterly, 58(3), 199-216. <https://doi.org/10.1177/0016986214526430>
- Parhizgar, Azardokht; Mahmoudnia, Alireza; Mohammadi, Shahnaz. (2010). Comparison of the quality of parent-child relationship in female high school students with identity crisis and without identity crisis. *Quarterly Journal of Applied Psychology*, 3(2), 82-93. [in persian]. <https://doi.org/20.1001.1.20084331.1388.3.2.3.6>
- Popov, L. M., & Ilesanmi, R. A. (2015). Parent-child relationship: Peculiarities and outcome. *Review of European studies*, 7(5), 253. <https://doi.org/10.5539/res.v7n5p253>
- Qamari, Mohammad, Khoshnam, Amirhossein. (2012). Investigating the relationship between main family functioning and quality of life among students. *Family Studies*, 7(3), 343-353 [in persian]. https://jfr.sbu.ac.ir/article_96003.html?lang=en.
- Qorbanpoor Lafmejani A, jahanshahi Z, rezaei S. (2024). The Effectiveness of Emotion Regulation Training on Parent-child Interaction and Rumination of Mothers with Children with Intellectual Disabilities. *J Except Educ*. 5 (177) : 5. [in persian]. <http://exceptionaleducation.ir/article-1-2374-fa.html>.
- Rastkar Mohammadipour, Faizeh, Hasni, Fariba (2014). The relationship between family functioning and cohesion with procrastination and Internet addiction in students. Master's thesis, Islamic Azad University, Central Tehran branch.
- Ritchotte, J. A., Suhr, D., Alfurayh, N. F., & Graefe, A. K. (2016). An exploration of the psychosocial characteristics of high achieving students and identified gifted students: Implications for practice. *Journal of Advanced Academics*, 27(1), 23-38. <https://doi.org/10.1177/1932202X15615316>
- Rudenko, I. V., Bystrova, N. V., Smirnova, Z. V., Vaganova, O. I., & Kutepov,

89. https://jfr.sbu.ac.ir/article_94896.html.
- Zakeri, H., Jowkar, B., & Razmjooe, M. (2010). Parenting styles and resilience. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 5, 1067-1070. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2010.07.236>
- Zeinabadi, H., & Zakirifar, F. (2017). Investigating the Relationship between Organizational Cynicism on Job Neglect (Case Study: Radiology Department of Shahid Beheshti University), *Management and Entrepreneurship Studies*, 3 (1): 24-37. [In Persian] <https://doi.org/10.1111/jan.14717>
- Shakori, S., Khosrojauid, M., & Salehi, I. (2015). Comparison of Self-Regulation, Personality Traits and Family Functions in Gifted Students, Average Intelligence Students and Students in Technical Schools. *Quarterly Journal of Child Mental Health*, 2(2), 59-71. [in persian]. <http://childmentalhealth.ir/article-1-50-en.html>.
- Tortop, H. S. (2015). A comparison of gifted and non-gifted students' self-regulation skills for science learning. *Journal for the Education of Gifted Young Scientists*, 3(1), 42-57. DOI: <http://dx.doi.org/10.17478/JEGYS.2015112017>.
- Ogurlu, U., & Kahraman, S. (2018). Irrational Beliefs of Gifted Children's Parents in Turkey. *Journal of Educational Issues*, 4(1), 90-106. <https://doi.org/10.5296/jei.v4i1.12633>.
- Wåhlin, I., Ek, A. C., & Idvall, E. (2006). Patient empowerment in intensive care—an interview study. *Intensive and Critical Care Nursing*, 22(6), 370-377. <https://doi.org/10.1016/j.iccn.2006.05.003>
- Weiss, J. A., Cappadocia, M. C., MacMullin, J. A., Viecili, M., & Lunsy, Y. (2012). The impact of child problem behaviors of children with ASD on parent mental health: The mediating role of acceptance and empowerment. *Autism*, 16(3), 261-274. <https://doi.org/10.1177/1362361311422708>
- Yildyz, S., & Altay, N. (2021). The parenting attitudes and effects on their gifted children: a literature review. *Journal for the Education of Gifted Young Scientists*, 9(2), 123-132. <https://doi.org/10.17478/jegys.864037>
- Zadeh Mohammadi, A., Malek Khosravi, G. (2007). A preliminary study of the psychometric properties and validation of the family functioning measurement scale (FAD), *Family Research Quarterly*, 2(5), 69-